

RAAP-NOTITIE *nummer*

Plangebied Lattrop-Kraakenhof

Gemeente Dinkelland

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend
veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: Ad Fontem Juridisch Bouwadvies BV

Titel: Plangebied Lattrop-Kraakenhof, gemeente Dinkelland; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: januari 2010

Auteur: *H. Ringenier*

Projectcode: DILK

Bestandsnaam: NO*nummer_DILK

Projectleider: H. Ringenier

Projectmedewerker: J. Vosselman MA

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 38285

Bewaarplaats documentatie: RAAP Oost-Nederland

Autorisatie: drs. H.B.G. Scholte Lubberink

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2010

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Ad Fontem Juridisch Bouwadvies BV heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in december 2009 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met geplande woningbouw in plangebied Lattrop-Kraakenhof, in de gemeente Dinkelland. Doel van dit onderzoek was allereerst het middels bureauonderzoek verwerven van informatie over bekende en te verwachten archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Het doel van het veldonderzoek was vervolgens die verwachting te toetsen en, voor zover mogelijk, een eerste indruk te geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische vindplaatsen. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen in het plangebied is vervolgens een advies met betrekking tot archeologisch vervolgonderzoek geformuleerd.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek gold bij de aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een hoge verwachting voor het aantreffen van (intacte) archeologische resten uit de tijdspanne van de Prehistorie tot en met de Vroege Middeleeuwen.

Tijdens het veldonderzoek is geconstateerd dat de geologische ondergrond in het plangebied uit dekzand bestaat. De bodemopbouw ter plaatse is niet meer intact. Het betreft een compleet verstoord plaggendek. Archeologische indicatoren zijn niet aangetroffen.

Gezien de onderzoeksresultaten en de voorgenomen ingrepen in het plangebied is geconcludeerd dat bij de uitvoering hiervan waarschijnlijk geen archeologische waarden zullen worden verstoord. Geadviseerd wordt om geen vervolgonderzoek plaats te laten vinden.

Met betrekking tot de bevindingen van dit onderzoek dient contact opgenomen te worden met de gemeente Dinkelland.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inhoudsopgave	4
1 Inleiding	
1.1 Kader en doelstelling	5
1.2 Administratieve gegevens	5
1.3 Toekomstige situatie	5
1.4 Onderzoeksopzet en richtlijnen	5
2 Bureauonderzoek	
2.1 Methoden	6
2.2 Resultaten	6
3 Veldonderzoek	
3.1 Methoden	9
3.2 Resultaten	9
4 Conclusies en aanbevelingen	
4.1 Conclusies	10
4.2 Aanbevelingen	10
Literatuur	11
Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen	12
Bijlage 1: Boorbeschrijvingen	14

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Ad Fontem Juridisch Bouwadvies BV heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in december 2009 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met te realiseren woningbouw in plangebied Lattrop-Kraakenhof in de gemeente Dinkelland.

Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die gespecificeerde archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 4 een advies geformuleerd met betrekking tot eventueel archeologisch vervolgonderzoek.

1.2 Administratieve gegevens

Het plangebied (ca. 0,3 ha) ligt direct in het westen van de bebouwde kom van Lattrop (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 29 A van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat 262.933/494.504. Het perceel staat kadastraal bekend onder gemeente Denekamp, sectie L, nummer 1288.

1.3 Toekomstige situatie

In het plangebied is woningbouw gepland.

1.4 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek bestond uit een karterend booronderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtsnoer. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

Het bureauonderzoek is uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Daartoe zijn reeds bekende archeologische en aardkundige gegevens verzameld en is het grondgebruik in het plangebied in het heden en verleden geïnterpreteerd.

Geraadpleegd zijn de volgende bronnen:

- het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS);
- de Archeologische Monumenten Kaart (AMK);
- de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW);
- literatuur en historisch en aardkundig kaartmateriaal (zie literatuurlijst);
- de recente topografische kaart 1:25.000;
- recente luchtfoto's uit Google Earth (<http://www.earth.google.com>);
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN).

2.2 Resultaten

Huidige situatie

Op grond van de topografische kaart (schaal 1:25.000) en een recente luchtfoto uit Google Earth blijkt dat het plangebied uit grasland bestaat. Volgens het Actueel Hoogtebestand Nederland (<http://www.ahn.nl/>) bedraagt de huidige maaiveldhoogte in het plangebied ongeveer 20,4 - 20,8 meter +NAP.

Aardkundige situatie

Geo(morfo)logie

Geomorfologisch gezien ligt het plangebied op de overgang van een dekzandrug naar een dalvormige laagte (www.archis.nl: codes 4K14 en 2R2).

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat uit hoge bruine enkeerdgronden: lemig fijn zand met grondwatertrap VII (Ebbens & Van het Loo, 1992: code bEZn23). Deze bodem kenmerkt zich door een humeus cultuurdek met een minimale dikte van 0,5 m, doorgaans ook wel plaggendek genoemd. Plaggendekken bevinden zich meestal op de hogere delen van het landschap. Ze zijn van antropogene oorsprong en ontstaan door het langdurig bemesten met plaggen en/of potstalmest. Plaggendekken in Oost-Nederland dateren veelal uit de Nieuwe tijd (Spek, 2004).

Historische situatie

Om inzicht te verkrijgen in het grondgebruik in het plangebied in de Nieuwe tijd biedt de analyse van historische kaarten een goede invalshoek. Op historische kaarten uit de 19e eeuw staat binnen het plangebied nog geen bebouwing aangegeven. Wel was het in gebruik als bouwland (ROBAS Producties, 1990; Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990).

Aan de zuidzijde van het plangebied lag erve Krake. Dit erf wordt in het zogenaamde vuurstenenregister van 1675 voor het eerst vermeld als keuterboerderij. In de 17e eeuw vond in de marke Latterop een verdubbeling van het aantal boerenerven plaats. Dit ging gepaard met een relatief grootschalige ontginning van woeste grond tot akkerland. Erve Krake was één van de in die tijd gestichte erven. Nadat in de jaren 60 van de 20e eeuw het boerenbedrijf in het kader van de ruilverkaveling werd verplaatst naar het Lattropperveld, was het oude erfhuis jarenlang in gebruik als streekmuseum, theeschenkerij en winkel (De Gerriehoeve). Na verkoop in de jaren 80 is de boerderij gesloopt (Anonymus 2001; Groenewoudt & Scholte Lubberink, 2007). De naam Kraakenhof verwijst naar de oude naam van het erf.

Bekende archeologische waarden

ARCHIS

In ARCHIS staat direct ten zuiden van het plangebied een archeologisch monument vermeld (ARCHIS-monumentnummer 2520; ARCHIS-waarnemingsnummers 18005 en 29842). Het betreft een locatie op dezelfde dekzandrug waar ook het plangebied op ligt. Ter plaatse zijn vuurstenen artefacten uit het Mesolithicum en nederzettingssporen uit de IJzertijd aangetroffen. Van de dekzandrug zijn nog meer vondsten bekend; deze liggen ten zuidoosten van het plangebied. Het gaat om vuurstenen artefacten uit de periode Laat Paleolithicum t/m Bronstijd en uit het Neolithicum, en om keramiek uit de IJzertijd (ARCHIS-waarnemingsnummer 2939).

AHN en luchtfoto's

Het raadplegen van het AHN (<http://www.ahn.nl>) en recente luchtfoto's uit Google Earth heeft geen concrete aanwijzingen opgeleverd voor de aanwezigheid van archeologische waarden in het plangebied.

Gemeentelijke archeologische verwachtings- en advieskaart.

Op grond van de archeologische verwachtings- en advieskaart van de gemeente Dinkelland geldt voor het plangebied een hoge verwachting voor archeologische resten uit alle perioden (Scholte Lubberink, 2007).

Gespecificeerde archeologische verwachting

Gezien de aanwezigheid van een dekzandrug met een plaggendek in (een deel van het) het plangebied en het voorkomen van archeologische resten uit meerdere perioden in de directe omgeving van het plangebied, geldt voor het plangebied Kraakenhof een hoge verwachting voor archeologische resten uit alle perioden. Meer specifiek geldt deze verwachting voor vuursteen-

strooiingen uit de periode Laat Paleolithicum t/m Neolithicum en/of grote (vondstrijke) nederzettingen en/of grafvelden uit de periode Bronstijd t/m Vroege Middeleeuwen. Gezien de relatief grote afstand van het plangebied tot de van oorsprong middeleeuwse erven in Lattrop, wordt de aanwezigheid van resten uit de Late Middeleeuwen minder waarschijnlijk geacht. Wel moet rekening gehouden worden met resten uit de Nieuwe tijd die verband houden met bewoning op erve Krake.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) bestond uit een booronderzoek karterende fase. De onderzoeksmethode voor het veldwerk is bepaald op basis van de resultaten van het bureauonderzoek (gespecificeerde archeologische verwachting) en het protocol inventariserend veldonderzoek uit de KNA versie 3.1 (stroomdiagram 'keuze onderzoeksmethode karterende fase' en 'Leidraad inventariserend veldonderzoek deel karterend booronderzoek').

Tijdens het veldonderzoek zijn 5 boringen verricht (figuur 1). Doorgaans worden de boringen gezet in parallelle raaien binnen een standaard grid van 40 x 50 m. Vanwege de beperkte omvang van het plangebied, kon deze methode niet gehanteerd worden. De boringen zijn zo strategisch mogelijk binnen het plangebied gezet. De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode IJzertijd t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

Er is geboord tot maximaal 1,1 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm en een. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen. Het opgeboorde materiaal is gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,4 cm; het zeefresidu is met het blote oog geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

De geologische situatie in het plangebied komt overeen met de gegevens van het bureauonderzoek. De geologische ondergrond bestaat uit matig fijn, zwak siltig zand. Dit materiaal is aangemerkt als dekzand. De top van het ongestoorde dekzand is aangetroffen op dieptes variërend van 0,5 tot 1 m -Mv. Het verschil in diepte is het gevolg van de mate van verstoringen tot in het dekzand.

De bodemopbouw komt niet overeen met hetgeen verwacht werd op grond van het bureauonderzoek. In alle boringen is een verstoord plaggendek waargenomen. De verstoring van de bodemopbouw bedraagt maximaal 1 m - Mv.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Tijdens het archeologisch onderzoek zijn geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van archeologische resten in plangebied Lattrop-Kraakenhof te Dinkelland.

De geologische ondergrond in het plangebied wordt gevormd door dekzand. De (natuurlijke) bodemopbouw is volledig verstoord. Archeologische indicatoren zijn niet aangetroffen.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt in het plangebied in het kader van de voorgenomen bodemingrepen geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen. Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht toch archeologische resten worden aangetroffen, dan is dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de gemeente Dinkelland.

Literatuur

- Anonymus**, 2001. *Lattrop en Breklenkamp door de jaren heen*. Comité millenniumboek Lattrop/Breklenkamp.
- Ebbers, G & H. van het Loo**, 1992. *Bodemkaart van Nederland 1:50.000. Toelichting bij blad 28 Oost - 29 Almelo - Denekamp*. DLO-Staringcentrum, Wageningen.
- Groenewoudt, B.J. & H.B.G. Scholte Lubberink**, 2007. Essen en plaggendekken in Oost-Nederland vanuit een archeologisch perspectief. In: J. van Doesburg e.a. *Essen en plaggendekken in Nederland: onderzoek en behoud*. Rijksdienst voor archeologie, cultuurlandschappen en monumenten, Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten 34): 53-78.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- ROBAS Producties**, 1990. *Historische Atlas Overijssel. Chromotopografische Kaart des Rijks 1:25.000*. ROBAS Producties, Den IJp.
- Scholte Lubberink, H.B.G.**, 2007. Gemeente Dinkelland: archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart. *RAAP-Rapport 1557*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Spek, Th.**, 2004. *Het Drentse esdorpenlandschap. Een historisch-geografische studie*. Dissertatie. Matrijs/Sichting het Drentse landschap, Utrecht/Assen.
- Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-Rapport 1000*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties**, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland, schaal 1:50.000; Deel 3: Oost-Nederland 1830-1855*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Resultaten booronderzoek.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen

Archeologische perioden		Datering (gekalibreerd)
Nieuwe tijd		
Middeleeuwen	Laat	1500
	Vroeg	1050
Romeinse tijd	Laat	450
	Midden	270
	Vroeg	70 na Chr.
IJzertijd	Laat	12 voor Chr.
	Midden	250
	Vroeg	500
Bronstijd	Laat	800
	Midden	1100
	Vroeg	1800
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2000
	Midden	2850
	Vroeg	4200
Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	4900 / 5300
	Midden	6450
	Vroeg	8640
Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	9700
	Midden	35.000
	Vroeg	300.000

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen